

GABRIEL OLIVER COLL
(1937-2006)

El dia 27 de juliol del 2006 no va ser un bon dia. Ho podia haver estat, però no ho va ser. De fet, va ser un dia molt trist. Va morir un amic, no dic només un amic meu, dic un amic, perquè Gabriel Oliver (Sineu, 1937- Palma, 2006) era amic de molta gent, la qual cosa no vol dir que tengués molts d'amics. Segurament en tenia menys dels que ell es pensava, però li era ben igual, ell era amic de tots, i la manca de correspondència no l'afectava, no era el seu problema. En realitat, de problemes no en veia per en lloc, vull dir problemes que no es poguessin resoldre. I amb això crec que queda definit el seu caràcter, era un persona optimista, generosa i desinteressada. I precisament alguns d'aquests trets el feien ser també altres coses, per exemple una persona «desarrelada»: Volia ser de Sineu, i a Sineu li deien «En Biel de Ciutat»; volia ser i se sentia ben mallorquí, i vivia a Barcelona; volia ser català i li sortia la vena francesa; volia ser francès i era ciutadà del món.

La veritat és que m'ha costat molt seure'm a escriure aquestes notes, perquè sabia per endavant que quan ho fes li estaria adreçant el meu adéu, un adéu que costa que surti de la boca i de la ploma, perquè és un adéu que no té retorn. I a més sabia, sé, que no ho puc fer bé, per molt que m'hi escarrassi, perquè, alhora, aquest exercici em serveix per prendre consciència del molt que l'apreciava; i em fa vergonya pensar que no m'ho havia plantejat mai. Per tant, no seré objectiu, ni puc ni vull.

Estic convençut que molts, demà, la setmana que ve o quan sigui, trobarem buit el claustrer de la nostra Facultat de Filologia en no veure'l parlant ara amb uns, ara amb altres; sempre atent, sempre elegant, i sempre, sempre amb una idea nova al cap. I és que Gabriel Oliver era essencialment això, una ment en un procés constant de generació d'idees, fins al punt que sovint es feia difícil assimilar-les i aprofitar-les. Ara n'estic ben segur, aquest és el tret que millor el caracteritzava.

L'atzar, en forma d'uns oncles que vivien a Tolosa de Llenguadoc, el situà en la línia del francès i de la romanística. Després de cursar Filosofia i Lletres en l'especialitat de Romàniques a la Universitat de Barcelona (1959), ben prest va aconseguir treure una càtedra de francès d'instituts de secundària, circumstància que el va dur a Jaca, en el que acabaria essent una etapa crucial a la seva vida, ja que allà va conèixer la que després seria la seva dona, María Jesús Marcuello. Després de doctorar-se amb una tesi sobre el paper dels criats en l'obra de Balzac (*El personaje del servidor de la Comedia Humana de Honoré de Balzac*, 1973) i seguint les petjades del seu mestre, Martí de Riquer, va aconseguir una càtedra de Filologia Romànica a la Universitat de Barcelona (1974), i a ella ha restat fidel fins al final, tot i les ofertes rebudes d'altres universitats, entre elles la que més podia cobejar, la Universitat de les Illes Balears. I aquest també és un tret que el defineix, Biel Oliver és un home de la Universitat de Barcelona, una institució a la qual va ser sempre lleial i a la qual va dedicar tots els seus esforços i les seves energies. Perquè l'activitat pròpia de la càtedra (direcció del departament de Filologia Romànica, direcció de tesis, publicacions de caire docent i acadèmic —especialment les traduccions d'autors francesos del XIX i sobre tot de Balzac, etc.) no esgotà ni de bon tros el seu dinamisme ni la seva capacitat d'involucrar-se en els problemes i en les solucions que planteja contínuament la vida universitària. Així, en els anys setanta, en una època convulsa i agitada, va ser vicerector (1975-1977) durant el segon rectorat de Fabià Estapé (fou el primer vicerector d'estudiants de la universitat espanyola i encarregat de les relacions amb el, aleshores, hiperactiu moviment de professors no-numeraris. Em sembla recordar que no ens fiàvem de ningú més), càrrec que repetí (ara, però, al capdavant de les Publicacions i Edicions de la Universitat de Barcelona) durant el rectorat de Joan Tugores (2001-2005). Però és precisament en l'etapa que transcorre en-

tre els seus dos vicerektorats quan va poder demostrar millor el seu compromís amb la Universitat de Barcelona, primer com a degà de la Facultat de Filologia (1977-1986) i després com a primer president de la Divisió de Ciències Humanes i Socials (1986-1992).

Com a degà, a més de facilitar, amb el seu tarannà, la relació cordial entre els estudiants, el personal d'administració i serveis, els professors joves i els no tan joves, va posar en marxa la reforma de l'anomenat *Plan Suárez* (implantat l'any 1974), un pla clarament retrògrad respecte al Pla Maluquer que l'havia precedit. Aquesta reforma, que va ser molt més que una reforma, va desembocar en el que s'anomenà Pla 81 o Pla Oliver-Bastardas; tot i que no era, en aparença, sinó una reforma del *Plan Suárez*. Aquest pla tenia la singularitat de mantenir, d'una banda, la unitat conceptual de la filologia i d'esglaonar, d'altra banda, l'especialització dins de cada ensenyament. En aquest pla, la Filologia Romànica Medieval tenia un cert paper aglutinador, en la mesura que era el punt de referència pel que fa al naixement de les diferents literatures nacionals, deixant de banda les literatures clàssiques. Sens dubte, en aquest moment la Romanística assolí dins de la nostra universitat un paper destacat i de difícil repetició. De fet, abans de l'existència del Programa Erasmus, els nostres estudiants de Filologia Romànica tingueren la possibilitat d'obtenir dobles llicenciatures en algunes universitats franceses com Montpeller o Tolosa. No cal que afegim que algunes de les línies bàsiques del Pla Oliver-Bastardas segueixin vigents avui en dia, tot i la multiplicitat de titulacions. I això no té una explicació esotèrica: es tracta, simplement, d'un pla fet per algú que tenia una visió global de la filologia i que, a més a més, maldava per esperonar i fomentar cada una de les seves variants.

Com a president de la Divisió de Ciències Humanes i Socials, Gabriel Oliver va haver de posar en marxa una entitat nova i dotar-la de sentit, el que, al capdavall, volia dir unificar els interessos de Facultats tan properes i que en poc temps s'havien allunyat tant com les de Filologia, Filosofia, i Geografia i Història; i a aquestes s'afegia una Facultat ben nova com la de Belles Arts. No va ser una empresa fàcil; però, curiosament, ara que han desaparegut les divisions, hi ha algú que pensa que no eren un mal lloc per debatre determinats problemes. Si més no, la Facultat de Filologia en va treure la construcció d'un nou edifici que posà fi a una mancança d'espai que ja era crònica.

Persona ben informada, ben relacionada i molt llegida, Gabriel Oliver encara tenia temps per a altres activitats: Va ser director literari de la col·lecció de *Clásicos Universales* de l'Editorial Planeta i de la col·lecció de *Textos Medievales* de l'editorial PPU; era membre, des de feia molts d'anys, del jurat del premi Ramon Llull i d'altres certàmens literaris; va ser membre destacat del comitè organitzador local del XVI Congrés de Lingüística i Filologia Romànica celebrat a Palma de Mallorca el 1980, i de dues reunions de la *Société Internationale Rencsvals*, la de 1978, que es va fer de manera itinerant tot al llarg del *Camino de Santiago*, i la de 1987, que es va celebrar a Barcelona. Era membre del Consell Rector de l'Estudi General Lluçanet de Mallorca des de l'any 1976 i Rector de la mateixa institució des del 1993. En aquesta institució tenia la seva seu la Càtedra Ramon Llull de la Universitat de Barcelona, de la qual n'era també director i com a tal va ser el responsable de l'organització durant molts d'anys dels Cursos de Català a Mallorca, empresa ben digna de lloança, ja que en un moment molt delicat va facilitar l'accés a la normalització lingüística a molts d'estudiants i professors del Principat, de València i de les Balears.

Amb la mort de Gabriel Oliver Coll, alguns hem perdut un amic, la Romanística ha perdut un gran valedor i la Universitat de Barcelona ha perdut un gran ideòleg acadèmic i un gran «gerent».